

WÒLOF

TERRITORIS ON ES PARLA

El wòlof es parla a l'Oest del continent africà, a Senegal, Gàmbia i Mauritània. En menor mesura també trobem parlants de wòlof a Mali i a Guinea Bissau. En general, és la llengua pròpia de l'ètnia Wòlof, encara que moltes altres ètnies la tenen com L2. El wòlof fou una de les principals llengües de l'imperi Wòlof, un estat africà que entre el 1350 i el 1549 comptà amb administració i organització pròpia. Acabà amb l'inici de la colonització, i amb ell l'ús institucional i normal de la llengua.

DIVERSITAT INTERNA/ VARIACIÓ GEOGRÀFICA

El wòlof consta de 8 varietats geogràfiques diferents, totes intel·ligibles entre elles. Aquestes són: waalo, njamboor, lejour, jolof, bauol, el wòlof de Cap Verd, sàalum i el wòlof gambià. Les diferències dialectals són majoritàriament de caràcter lèxic i fonètic, en menor mesura són diferents la sintaxi o la morfologia.

NOMBRE APROXIMAT DE PARLANTS AL MÓN

Es calcula que 4 milions de persones tenen el wòlof com a L1, i que uns 3 milions més el tenen com a segona o tercera llengua. Així, un total de 7 milions de persones parlen wòlof.

ESTATUS JURÍDIC I DE FACTO

El wòlof no és llengua oficial en cap dels estats on es parla, ja que aquestes són les llengües colonials. El tractament que rep és de llengua nacional o regional, cosa que l'exclou de l'administració. El wòlof és, però, una llengua que funciona com a *lingua franca* al nord-oest d'Àfrica i que té molts parlants com a L2. Les polítiques lingüístiques de cada estat són diferents. Al Senegal, on és la llengua majoritària, el francès és la llengua oficial, de l'administració i de tots els registres oficials i elevats. El wòlof, com que és la lingua franca de Senegal té un cert grau de reconeixement i de promoció. Cal tenir en compte que la situació lingüística d'Àfrica és diferent a

l'europea. Les diferents llengües es parlen en unes regions geogràfiques que no coincideixen amb les fronteres dels diferents estats, és a dir, no hi ha una identificació estat – llengua. Les societats africanes són molt multilingües, els ciutadans coneixen de mitjana tres o quatre llengües. Aquesta situació fa que el tractament de les llengües sigui més complicat.

FILIACIÓ

Nigerocongolesa - atlàntica occidental - senegambiana. Algunes llengües estretament emparentades amb el wòlof són el fula i el serer.

ESTATUS oralitat / escriptura

Des del contacte amb l'islam el s. X, el wòlof s'ha escrit utilitzant l'alfabet àrab, amb algunes petites adaptacions. Després de la descolonització, però, es va decidir en un congrés que l'escriptura oficial seria en endavant la llatina, amb adaptacions i incursions de alguns signes per tal d'adaptar-la a la llengua.

També hi ha hagut altres propostes alternatives, com l'alfabet *garay* de Asane Faye, qui el 1966 va desenvolupar una escriptura amb caràcters nous. Aquesta proposta, però, no va madurar. Aquest alfabet també contenia caràcters per als numerals. El nom de la llengua escrit en wòlof és *wolof*.

A l'alfabet del wòlof li manquen algunes lletres que el català té, com ara <l·l> <ç> o <ll>, en canvi, també en presenten algunes que el català no té, com ara: <ë>, <ŋ> i les vocals dobles.

TRETS FORMALS BÀSICS

Fonètica

1. El wòlof comparteix amb el català les 7 vocals, però, a més, té 7 vocals llargues més. Això vol dir que la llargària de les vocals té implicacions en el significat de les paraules. Per exemple, *mus* 'mai' vs. *muus* 'gat'

2. Els parlants de wòlof solen canviar les vocals /a/, /e/ del català per /i/, a causa d'una harmonia vocàlica que afecta les vocals en wòlof i que els parlants transposen al català. Per exemple, en lloc d'*edifici* poden dir *idifici*.
3. Al wòlof li manquen algunes consonants del català, com ara la <ll>, la <g>, la <s> sonora o les fricatives <j>. Els parlants de wòlof llavors, produiran les paraules que contenguin aquests sons aproximant-les a les consonants de la seva llengua.
4. Per diferències en l'estructura sil·làbica, els parlants de wòlof simplifiquen estructures sil·làbiques complexes del català, com ara dues consonants seguides. D'aquesta manera, paraules com *tres* o *sempre* seran pronunciades [tes] i [sempere] respectivament.

Morfologia i sintaxi

1. Mentre que en català tenim dos gèneres, masculí i femení, en wòlof n'hi ha set. La classificació és basa en característiques semàntiques i sintàctiques dels noms, a diferència del català, en què la classificació és arbitrària. Això fa que els costi establir les concordances de gènere en català i que falli l'assignació del gènere correcte. Exemple: *Els dents blancs* o *La meva sofà*.
2. El plural s'assigna també mitjançant el gènere, a diferència del català, que sempre té la mateixa marca [s] de plural. Això fa que els parlants de wòlof utilitzin substantius en singular de manera invariable.
3. Els pronoms demostratius i l'article, a diferència de en català, van posposats al nom. D'aquesta manera, parlants de Wòlof poden dir coses com 'cotxe aquest'.
4. El wòlof no té adjectius, en contraposició té verbs, que s'utilitzen en els contextos en que nosaltres utilitzem adjectius. D'aquesta manera, en wòlof quelcom no 'és' verd, si no que 'verdeja'.
5. De la mateixa manera que en català tenim diferents tipus de pronoms (personals, possessius, febles) en wòlof passa una cosa similar. L'inventari de possibles pronoms, però, és més extens. Així, tenen pronoms de subjecte, d'objecte, de negació, verbals, i pronoms indicant la proximitat del referent respecte del parlant.

6. En relació amb les oracions copulatives, els error més freqüents són la elisió del verb, atès que en wòlof no hi ha verb *ser*, o la no concordança del subjecte amb l'atribut. Poden dir, per exemple 'la dona és bonic' en lloc de 'la dona és bonica'.

LLENGUA I INTERACCIÓ SOCIAL

La salutació és una part molt important de la cultura i wòlof en comparació a la societat catalana. En wòlof és un procediment basat en el respecte i l'edat de l'interlocutor, i que pot arribar a durar uns minuts.

Hola (pregunta)	Salaamaalekum	Adéu	Mangi dem
Hola (resposta)	Maalekumsalam!	Bon dia	Salaamaalekum
Com estàs?	Na nga def?	Bona nit	Fanaanal ak jamm
Molt bé	Jamm rekk	Gràcies	Jërëjëf
Sí	Waaw	Com et dius?	Sant wa?
No	Déedet		

LÈXIC

Parts del cos

En alguns casos hi ha categoritzacions diferents en wòlof i en català:

ma i braç **loxo**

Emocions associades a òrgans

El 'cor', *xol*, es correspon amb el dolor, la pena, la ira, la joia la gelosia. Ex: *Daffa xett xolam* (lit. 'M'has pessigat el cor') vol dir 'm'has posat gelós'.

La 'ment' *xol*, es correspon amb la contenció, les preocupacions i la decepció. Ex: *Suma xel bi tilin* (lit. 'La meva ment és bruta') vol dir 'Estic decebut'

El 'cos', *yaram*, es correspon amb la tristesa, la compassió i la llàstima.

La 'pell', *der*, s'associa a la vergonya i el penediment. Ex: *Danga yaq suma der* (lit. 'M'has destrossat la pell') vol dir 'M'has fet passar vergonya'

Termes de parentiu

En wòlof els termes que fan referència al parentiu són diferents que en català, tenen un sentit més ampli- A més, factors com l'edat i el respecte són important en l'elecció dels termes. Vegem uns exemples:

baay	'pare'	També s'utilitza per referir-se a qualsevol parent mascle de l'edat de l pare, i a les línies masculines
yaay	'mare'	També s'utilitza per referir-se a qualsevol dona de l'edat de la mare, a les cosines i germanes de la mare així com a les esposes del pare.
doom	'fill, filla'	També s'utilitza per referir-se a tot fill d'un germà del mateix sexe que el d'un mateix. Designa, també, llavors, nebot i cosí
mag	'germà/na gran'	També s'utilitza per referir-se als cosins majors
rakk	'germà/na petit/a'	També s'utilitza per referir-se als fills petits de tots aquells a qui s'anomena 'baay'

Sistema numeral

El Wòlof té un sistema numeral de base 5 i de base 10.

1	bena	5	juroom	9	juroom ñeñent
---	-------------	---	---------------	---	----------------------

2	ñaar	6	juroom bena	10	fukka
3	ñetta	7	juroom ñaar	11	fukka ak bena
4	ñeñent	8	juroom ñetta	20	ñaar fukka

Expressió del temps

Els mots que fan referència al dia de la setmana tenen origen àrab:

dilluns	altiné	divendres	ajjuma
dimarts	talaata	dissabte	asser
dimecres	allarba	diumenge	dibéér
dijous	alxames		

Els mesos de l'any tenen les mateixes arrels que en català (per exemple, 'març' és mars i 'setembre', septambar).

ESTATUS CULTURAL DE LA LLENGUA llengua de cultura/literatura clàssica, llengua sagrada; registres d'evitació (tabú, etc.).

El wòlof té una literatura escrita relativament antiga, uns 200 anys, tot i que té una tradició oral més antiga i diversa. Pel que fa a la literatura escrita, trobem que la distribució de llengües utilitzades pels escriptors és variada. En trobem en wòlof, tot i que la majoria de novel·les són després traduïdes al francès, en trobem en àrab – principalment textos de temàtica religiosa- i en francès. Les temàtiques de les novel·les wòlof i franceses són o bé religioses o bé de temàtica contemporània. En termes quantitius, l'oferta literària en francès és superior a l'oferta en wòlof. Pel que fa a la tradició oral, la temàtica és principalment mitològica, històrica i epistemològica.

En la cultura wòlof hi ha tabús culturals diferents que en català. Un exemple és la *prohibició* de comptar els fills. Per un wòlof és negatiu el fet d'haver de comptar, amb números, els seus fills. Així, prefereixen enumerar els noms dels fills, o dir que en tenen un parell, que no pas donar la xifra exacte.

RECURSOS SOBRE LA LLENGUA DISPONIBLES A BARCELONA presència cultural, associativa, religiosa, mediàtica; recursos per a l'aprenentatge i l'intercanvi; presència en àmbit escolar, sanitari o en altres àmbits de l'Administració; etc.).

- Centre d'Autoaprenentatge de Llengües - <http://www.ub.edu/slc/ffll/servei3.htm>
- El llibre *Man a modu. Sóc el Modu* és un guia de conversa de català i wòlof, adreçada principalment a apropar els nouvinguts a al català i a la cultura catalana. També ajuda els catalans a conèixer la llengua i la cultura wòlof.
- Associació catalana de residents senegalesos - <http://www.senegalesos.org/>
- Gambia associació en Barcelona -
- Associació de Gambians de Catalunya - <https://gambiacat.wordpress.com/estatuto/>

Bibliografia:

[-http://www.omniglot.com/](http://www.omniglot.com/)

<https://www.ethnologue.com/>

The Language Gulper

Informant: JC

Orozco, M i Roca, F (2002). *El fula i el wòlof. Estudi comparatiu entre les gramàtiques del fula i el wòlof i la del català.* Dins *Llengua, immigració i ensenyament del català.* Num 6. Universitat de Girona. Departament de Benestar i Família.

Material elaborat per Linguapax amb el suport de:

Ajuntament
de Barcelona

Diputació
de Barcelona